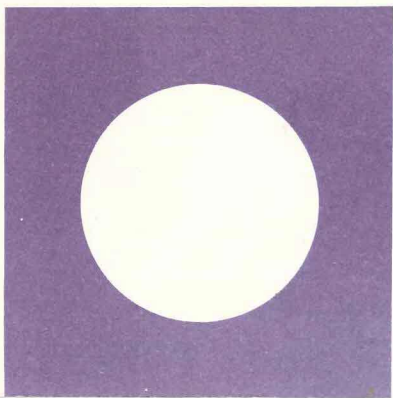

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

**VERKIEZINGSPROGRAMMA 82-86
OMZIEN NAAR ELKAAR**

Inhoud

pagina

Inleiding

Hoofdstuk: 1. Vrede en veiligheid.	3
1.1 Buitenlands beleid	
1.2 Defensie	
2. Binnenlands beleid.	8
3. Onderwijs.	9
4. Sociaal-ekonomisch beleid.	11
– ontwikkelingssamenwerking.	
– inkomensbeleid.	
– werkgelegenheid.	
– medezeggenschap.	
– belastingen.	
– konsumentenbeleid.	
– bedrijfsleven.	
– landbouw en visserij.	
5. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stadsvernieuwing	18
6. Energiebeleid.	20
7. Milieubeheer.	21
8. Welzijn.	23
9. Justitie.	26
10. Verkeer en Vervoer.	28
Achtergrondnotitie bij Inleiding en Program.	29

N.B. 'Traditiegetrouw' zijn in de tekst van het program mannelijke woordvormen en 'hij' gebruikt, waar ook vrouwen bedoeld zijn.

De kostprijs bedraagt f 1,75.

Het gironummer waarop bijdragen voor het verkiezingsfonds gestort kunnen worden luidt: 559552 t.n.v. EVP, Amersfoort.

Inleiding

Uitgangspunten

In een evangelische politiek behoort de bescherming van het leven door het doen van gerechtigheid en het stichten van vrede de eerste plaats in te nemen. Het leven of het beschermen van het leven is een scheppingsgegeven. Uit dit gegeven vloeit voort de scheppingsopdracht tot het werken aan een vreedzame wereld.

De 'Evangelische Volkspartij' (EVP) is er van overtuigd, dat het luisteren naar en het handelen overeenkomstig de richtlijnen van het Evangelie van Jezus Christus de beste kansen biedt om de tegenstellingen in deze wereld te verzoenen, d.w.z. vrede te verwerkelijken door het doen van gerechtigheid.

De EVP pretendeert daarmee niet het alleenrecht te hebben op het vertalen van het Evangelie in een politiek beleid. Zij neemt het Evangelie als uitgangspunt en richtsnoer voor haar politiek beleid, omdat de bevrijdende boodschap van het Evangelie voor ieder mens persoonlijk, tevens de opdracht inhoudt de wereld te bevrijden van onrecht, haat, oorlog en geweld.

Daartoe is een politiek beleid nodig, dat zich richten wil naar de norm van de bijbelse gerechtigheid. Dan kunnen vrede, solidariteit en rentmeesterschap in de samenleving werkelijkheden worden.

Verantwoordelijke samenleving

Gerechtigheid oefenen is naar bijbelse opvatting de taak van ieder mens, iedere gemeenschap en dus ook van de overheden. De overheid is er ten dienste van de burger. Daarmee is meteen de grens van de overheidstaak aangegeven. Als de eigen verantwoordelijkheid van de burgers in het gedrang dreigt te komen, zal de overheid halt moeten houden.

Geen almachtige staat dus, maar wel een politiek beleid, dat onder erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de mens de kaders wel scheppen, waarbinnen die verantwoordelijkheid zich ook metterdaad ontplooiën kan. Dan kan in een samenspel van krachten de samenleving toegroeien naar een verantwoordelijke maatschappij.

Daarnaast zal er moeten worden toegezien, dat inderdaad ieder de kans krijgt om verantwoordelijkheid te dragen. Met name tegen diskriminatie (om welke redenen dan ook) zal met kracht moeten worden opgetreden.

Men kan geen gerechtigheid oefenen zonder solidair te zijn met het zwakke en verdrukte. Maar solidariteit moet dan wel anders en meer zijn dan het zich beschermend neerbuigen tot de zwakkere. Solidariteit is het samen met die zwakkeren (personen of volkeren) zoeken naar een samenleving met betere verhoudingen en omstandigheden.

De meest ideale samenleving is die, waar vrede en recht elkaar ontmoeten; om die vruchten van het oefenen van gerechtigheid te plukken zal het politiek beleid er op gericht moeten zijn alles te weren wat de vrede bedreigt.

Dat betekent natuurlijk een voortdurende strijd tegen de huidige op wantrouwen gebaseerde en miljarden verslindende bewapeningswedloop.

Die begint bij het afwijzen van allerlei nukleaire, chemische of bakteriologische wapens, die de wereld met massavernietiging bedreigen. Maar het betekent niet minder het bestrijden van alles wat haat en wantrouwen onder de volkeren veroorzaakt, zoals het ongebreidelde streven naar macht, steeds meer welvaart, meer bezit, meer grondstoffen enz.

Wil men vrede door gerechtigheid bevorderen, dan zal het politiek beleid gericht moeten zijn op het dienen van elkaar, als mensen die allen geschapen zijn naar het beeld van dezelfde Schepper. Niet het verwerven of het behouden van machtsposities mag het doel zijn, maar wel het samen bouwen, d.i. bewerken en bewaren van de schepping voor allen.

De schepping met al zijn rijkdommen is de mensen gegeven ten behoeve van allen. Daarom moet scherp worden opgetreden en daar ligt weer een taak voor de politiek

en dus voor de overheid, tegen het eenzijdig profiteren van de schepping door de ene groep van volkeren, ten koste van de andere.

Als zo het rentmeesterschap door overheid en burger wordt beleefd, zal er ook een eind komen aan de roofofbouw op de schepping voor eigen voordeel ten koste van na ons komende generaties.

We hebben dan ook geen technologische surrogaten nodig, die de schepping, o.m. in bodem, water en lucht, verontreinigen en vergiftigen tot schade van de mensheid.

Gerechtigheid oefenen houdt ook in het handhaven van orde en recht.

Zonder rechtsregels kan geen enkele samenleving bestaan: ze dienen ter bescherming en tot welzijn van allen. Het recht in eigen handen nemen of het minachten van rechtsregels of rechterlijke beslissingen ondermijnt de samenleving, tot schade van allen. Maar gerechtigheid vraagt meer dan het formeel hanteren van wetsartikelen.

Burgerlijke ongehoorzaamheid is goorloofd, waar de overheid in strijd met de wet handelt en/of van de burger eist, dat hij in strijd met zijn geweten handelt.

Burgerlijk ongehoorzaam zijn verplicht hun handelen te laten toetsen door de rechterlijke macht, behalve indien er sprake is van een onwettige overheid.

Rechtshandhaving kan nooit los gezien worden van het oefenen van liefde en barmhartigheid.

Vreedzame wereldpolitiek

Evangelische politiek is een waagstuk en een opdracht, die mogen en moeten worden ondernomen in de hoop op een nieuwe vreedzame wereld.

De Evangelische Volkspartij durft dat waagstuk te ondernemen, omdat zij dat ziet als opdracht, voortvloeiend uit het Evangelie en omdat zij gelooft, dat in die weg telkens weer tekenen van hoop en verzoening kunnen worden opgericht, die leiden naar een verantwoordelijke maatschappij.

Om die reden zijn onze vertegenwoordigers in en voor hun politieke handelen op het Evangelie aanspreekbaar.

De Evangelische Volkspartij staat open voor iedereen (al of niet kerkelijk gebonden), die zich aangesproken voelt door de Evangelische opdracht mee te werken aan de totstandkoming en opbouw van een samenleving, waarin zowel nationaal als internationaal gerechtigheid en dus vrede en solidariteit heersen kan.

Vrede en veiligheid

1.1 Buitenlands beleid.

- 1-1-1 Een internationale samenleving waarin gerechtigheid de norm is en waar dus vrede kan heersen tussen de volkeren en waar vertrouwen en solidariteit de plaats innemen van wantrouwen, machtsmisbruik en onderdrukking, vraagt om een duidelijke **internationale rechtsorde**, waarbij de VN de hoeksteen dient te zijn van een vreedzame wereldpolitiek, en niet de NAVO en het Warschaupakt.
- 1-1-2 In zulk een rechtsorde dienen de volkeren elkaar te erkennen als gelijk-berechtigde partners, de handhaving van de mensenrechten gewaarborgd te worden en het denken in machtsblokken (politiek, economisch en militair) te worden afgewezen.
Daarom dient Nederland naar vermogen te bevorderen, dat het veto-recht, waarmee enkele landen internationale besluiten kunnen blokkeren, wordt afgeschaft.
- 1-1-3 In een dergelijke samenleving zal niet het zgn. militair evenwicht het buitenlandbeleid bepalen, maar zal, bij de groei van het wederzijds vertrouwen de rechtshandhaving steeds minder een militair karakter dragen en steeds meer politieel van aard worden.
- 1-1-4 Het buitenlands beleid zal daarom, ook met het oog op de positie van de Derde Wereldlanden, zich krachtig moeten inzetten voor de totstand-koming of versterking van een zodanige rechtsorde.
- 1-1-5 Nederland zal daarbij zelf een actieve rol moeten spelen door het ontwikkelen van initiatieven, zowel in internationaal verband via de VN (bijv. door het bepleiten van de instelling van een 'Hoog Kommissariaat voor de mensenrechten') als ook op basis van eigen verantwoordelijkheid.
- 1-1-6 Het beleid van internationale organen als V.N. of E.G. zal voortdurend aan de internationale rechtsorde getoetst moeten worden, met name ook voor wat de Oost-West- en de Noord-Zuid relaties betreft.
- 1-1-7 Bestaande overlegvormen, zoals de toetsingskonferenties over Europese samenwerking en veiligheid zullen structureel moeten worden gemaakt.
- 1-1-8 Culturele uitwisseling van verschillende bevolkingsgroepen, met name ook van jongeren, moet sterk worden bevorderd, om op die wijze het weder-zijdse beeld van volken, bijv. in Oost- en West-Europa, te verbeteren.

Europese Gemeenschap

- 1-1-9 Nederland zal het initiatief moeten nemen tot het vaststellen van inter-nationale rechtsregels t.a.v. de gedragingen van multinationale onder-nemingen, met name ook in de ontwikkelingslanden. Gedragingen in strijd met deze rechtsregels moeten kunnen worden voorgelegd aan een hiervoor op te richten internationaal Hof van Appel, dat bevoegd is om vonnissen en strafmaatregelen op te leggen en te laten uitvoeren. De vonnissen van dit Hof moeten worden gepubliceerd.
- 1-1-10 **Multinationals.**
- Verdergaande wettelijke richtlijnen zullen ontworpen moeten worden, om ongewenste machtsvorming en fusies te voorkomen.
 - Het statuut van een Europese naamloze vennootschap moet spoedig van kracht worden, zodat een uniform rechtskader tot stand komt en de werknemers van de betrokken ondernemingen in staat worden gesteld hun medezeggenschapsrechten over de nationale grenzen heen uit te oefenen.
 - De door de Tweede Kamer ingestelde bijzondere commissie voor onder-zoek naar bestaande en in voorbereiding zijnde richtlijnen en gedrags-kodes m.b.t. multinationale ondernemingen dient een permanent karakter te krijgen.
- 1-1-11 Nederland moet zich inzetten voor een E.G.-beleid dat meewerkt aan de hoog nodige ontspanning in de wereld door zich te richten op verbetering van de economische groei door eigen ontwikkeling van de ontwikkelings-

- landen (zie onder Hfdst. 4) en niet op het veiligstellen van eigen economische groei en welvaart.
- 1-1-12 Indien een dergelijk beleid wordt gevoerd, verdient versterking van de E.G., zowel in politiek als in bestuurlijk en structureel opzicht, aanbeveling. In zijn medewerking daaraan zal Nederland zich tevens inzetten voor democratisering van de E.G.
- 1-1-13 Indien echter de EG zich blijft manifesteren als een machtsblok ter behartiging van het eigen belang, dan dient Nederland afstand te nemen van deze gemeenschap.

Mensenrechten

- 1-1-14 Vrede en Gerechtigheid maken een menswaardig bestaan voor ieder individueel persoon pas echt mogelijk. Ieder mens hoort minimaal voorzien te zijn van zijn eerste levensbehoeften, zich in vrijheid te kunnen ontplooiën, en mee te kunnen beslissen in de samenleving.
- 1-1-15 Naleving en uitbreiding van internationale akkoorden inzake mensenrechten dienen te worden nagestreefd en gepropageerd, om een rechtvaardige maatschappij te realiseren. Nederland neemt hierbij het voortouw.
- 1-1-16 Bescherming van de mens behoort een belangrijk en geïntegreerd onderdeel van het buitenlands- en ontwikkelingsbeleid te zijn. Aktief verzet tegen elke vorm van diskriminatie, racisme of geweldpleging, waar ook ter wereld, is een eerste vereiste. Wijken voor enige vorm van chantage kan daarbij niet worden gedoogd.
- 1-1-17 T.a.v. die landen, waarmee wij bijzondere kulturele, politieke of economische betrekkingen onderhouden, zal een verhoogde activiteit moeten worden ontwikkeld.
- 1-1-18 Tegen landen, waar op grond van het daar heersende systeem stelselmatig mensenrechten worden geschonden, kan tot economische sancties worden overgegaan. Zo is t.a.v. de republiek Zuid-Afrika een onverwijd instellen van een verbod op nieuwe investeringen in dat land door Nederlandse bedrijven vereist, evenals het deelnemen aan c.q. eenzijdig instellen van olieboycotten, wapen-embargo's e.d. Op naleving van deze maatregelen moet nauwlettend worden toegezien. Waar mogelijk zal door overheid en volk steun verleend moeten worden aan bevrijdingsbewegingen, die zich inzetten voor een samenleving, gebaseerd op vrede door gerechtigheid, in Zuidelijk Afrika.
- 1-1-19 Tegen landen waar de overheid schending van mensenrechten pleegt of gedooft, zoals verdwijningen, politieke moorden of martelingen, dienen ernstige stappen te worden overwogen. In de Universele Verklaring van de rechten van de mens dient een bepaling te worden opgenomen, die het recht waarborgt op leven volgens de eigen seksuele geaardheid.

Midden-Oosten

- 1-1-20 Voorzover Nederland invloed kan uitoefenen op een duurzame vredesregeling in het Midden-Oosten, zal de regering in zijn contacten met alle partijen in dat konflikt uitgaan van de primaire voorwaarden dat zo'n regeling altijd gebaseerd zal moeten zijn op erkenning van het bestaansrecht van de staat Israël zowel als op erkenning van het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk; voorts zal zij er in die contacten op aan kunnen dringen alles na te laten, wat met die primaire voorwaarden in strijd is.
- 1-1-21 De belangrijkste eerste stappen op de weg naar een vredesregeling in het Midden-Oosten zijn:
- a. Israëliëse terugtrekking uit de bezette gebieden.
 - b. Erkenning van de rechten van het Palestijnse volk, in het bijzonder het recht op een eigen staat op de westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook.

- c. erkenning van het bestaansrecht van Israël door de Arabische landen en de PLO.
- d. het ontwerpen van een voor alle partijen aanvaardbare regeling voor de stad Jeruzalem.

1.2. Defensie

- 1-2-1 Willen de volkeren in vrede en veiligheid en zonder geweld met elkander kunnen samenleven, in vertrouwen op de internationale rechtsorde, dan zal de naleving van deze rechtsorde moeten worden gecontroleerd en zo nodig moeten worden afgedwongen.
- 1-2-2 Hiertoe is een invloedrijke VN nodig, die in eerste instantie tot taak heeft de dialoog tussen de staten in stand te houden en bij dreigende conflicten een vreedzame oplossing tot stand te brengen.
De VN zal verder als enige over een veiligheids-apparaat kunnen beschikken, waarin alle staten hun aandeel moeten leveren. Dit om de naleving van de internationale rechtsorde te controleren en in het uiterste geval te kunnen afdwingen.
- 1-2-3 Omdat de huidige situatie nog ver van die situatie van 'veiligheid door vrede' verwijderd is, zal Nederland zowel in zijn buitenlands als in zijn defensie-beleid door het nemen van de nodige initiatieven met kracht moeten streven naar het bereiken van zo'n situatie.
- 1-2-4 Het beleid zal in de komende jaren duidelijk gericht moeten worden op het wegnemen van drijfveren en oorzaken van de bewapeningswedloop, zodat de opstuwung van de bewapening kan worden omgebogen naar vermindering van de bewapening.
- 1-2-5 Het aanmaken of bezitten van massa-vernietigingswapens, zgn. ter afschrikking, houdt de bewapeningswedloop en het daaraan ten grondslag liggende en daarmee gepaard gaande wantrouwen **mede** in stand en dient daarom te worden afgewezen.
- 1-2-6 Nederland zal het initiatief moeten nemen om te komen tot een internationaal verbod van productie, bezit, gebruik en uitvoer van masavernietigingswapens (nukleaire, chemische en biologische strijdmiddelen). Zolang dit verbod er nog niet is, zal Nederland krachtig verzet moeten aantekenen tegen de nieuwe, in augustus 1980 aanvaarde, nukleaire strategie van de V.S., welke de mogelijkheid in-zich draagt van (en daardoor de angst bij de tegenstander veroorzaakt vóór) het uitschakelen van de wapens van deze tegenstander in één klap (first strike). Dit heeft tot gevolg, dat er een 'premie op haast' ontstaat bij een dreigende eskalatie van een konflikt.
- 1-2-7 Nederland zal de plaatsing van de zgn. middellange afstandswapens in Nederland dienen af te wijzen en geen verantwoordelijkheid te aanvaarden, noch voor de productie ervan, noch voor de plaatsing elders in West-Europa. Nederland zal tevens met kracht moeten pogen de andere West-Europese landen op hun beslissing om tot plaatsing over te gaan te laten terugkomen.
- 1-2-8 Voorts zullen in de komende vier jaar de in Nederland opgeslagen kernwapens verwijderd moeten worden. Bovendien zal direkt een begin gemaakt moeten worden met de afstoting van alle door Nederland op zich genomen kerntaken.
- 1-2-9 Het dogma dat het lidmaatschap van de NAVO de hoeksteen van het veiligheidsbeleid is, moet worden verworpen.
De NAVO is een organisatie die met het Warschaupakt gestalte geeft aan het blokdenken en daardoor in tegenstelling tot de door haar gepropageerde doelstelling het streven naar een duurzame vrede en echte veiligheid eerder in de weg staat dan bevordert.
Doordat de NAVO tevens de Westerse machtspositie in de wereld in stand houdt en versterkt en daardoor haaks staat op het Evangelische beginsel van gerechtigheid, is de EVP geen voorstander van het lidmaatschap van de huidige NAVO en zal de Nederlandse initiatieven binnen het bondgenootschap geen steun ontvangen en indien het NAVO-beleid in de komende vier jaar niet leidt tot:
- Zodanige vermindering in aantal en capaciteit van de massavernietigingswapens dat binnen afzienbare tijd een totaal afstand nemen van deze wapens kan worden verwacht.
 - Afwijzing van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de nukleaire

bewapening en de beproeving daarvan.

- invoering van een sluitend controlesysteem binnen de NAVO-landen, waardoor de levering van essentiële grondstoffen en de overdracht van hoog ontwikkelde technologische kennis aan andere landen, nodig voor de vervaardiging van kernwapens, onmogelijk wordt.
- Het afleggen van No-First-Use-verklaring (d.i. niet als eerste gebruiken).
- Het ombuigen van de **flexible response**-strategie van de NAVO (welke strategie een duidelijke eskalatie-kans in zich draagt, zodat een klein konflikt vrij snel zal kunnen ontaarden in een **totale kernoorlog**) naar een strategie, die gebaseerd is op het gebruik van een ondubbelzinnig duidelijke **defensieve** bewapening en uitrusting.
- Het openbreken en ter discussie stellen van het **'Long Term Defense Plan'**, aangezien dit plan het voor ons voor jaren onmogelijk maakt om positieve resultaten te boeken bij ontwapeningsbesprekingen.
- Het overeenkomen, in samenwerking met het Warschaupakt, van kernwapenvrije zones in Europa.

De NAVO dient gebruikt te blijven als politiek overlegorgaan van regeringen, zodat de mogelijkheid van Nederland om een eigen rol in de internationale besluitvorming te spelen, optimaal benut wordt.

- 1-2-10 In het kader van de wapenvermindering dient het voormalig genoemde SALT-overleg te worden voortgezet in het zogenaamde START-overleg, waarbij echter naast de Verenigde Staten en Sowjet Rusland ook de West-Europese en Oostbloklanden betrokken moeten worden.
- 1-2-11 Om de ontspanning te bevorderen zal Nederland tevens met kracht werken aan een strikte naleving van de Slotakte van Helsinki. Er dient een permanent orgaan te komen van overleg en samenwerking tussen regeringen en parlementen uit de landen van West- en Oost-Europa. Binnen dit orgaan dienen afspraken te worden gemaakt, teneinde mogelijke geschillen vreedzaam te kunnen oplossen.
- 1-2-12 Een Europese kernmacht moet nadrukkelijk worden afgewezen.
- 1-2-13 Het NAVO verdedigingsgebied dient niet verder te worden uitgebreid.
- 1-2-14 De Nationale Defensie-begroting dient de komende 4 jaar met minimaal 1% per jaar te worden verlaagd.
- 1-2-15 Zolang Nederland nog beschikt over een krijgsmacht, dient de dienstplicht gehandhaafd te worden. Deze militaire dienstplicht behoort onderdeel te worden van een nog in te stellen sociale dienstplicht voor jongens en meisjes uit bepaalde leeftijdsgroepen.
- 1-2-16 Het huidige beleid t.a.v. gewetensbezwaarden dient zodanig veranderd te worden, dat de duur van de vervangende dienstplicht even lang is als de duur van de militaire dienstplicht.
- 1-2-17 Er dient een zodanige regeling te worden gerealiseerd, dat zij, die op grond van onoverkomelijke gewetensbezwaren niet langer hun taak binnen de krijgsmacht menen te kunnen vervullen, op een sociaal verantwoorde wijze deze krijgsmacht kunnen verlaten.
- 1-2-18 Degenen die een opleiding volgen/hebben gevolgd tot een geestelijk ambt, behoren ook onder de dienstplicht te vallen.
- 1-2-19 Nederland zal zich inzetten voor een vermindering van en een doeltreffende controle op de internationale wapenhandel. Het sociaal-economisch beleid zal er verder op gericht moeten zijn, de rol van de Nederlandse industrie in deze internationale wapenhandel terug te dringen. Tevens zal een actief en creatief conversie-beleid (omschakeling van oorlogs- op vredes-industrie) gevoerd moeten worden, teneinde onze afhankelijkheid van militaire productie te verminderen en zodoende één van de drijfveren achter de bewapeningswedloop te elimineren.
- 1-2-20 In het algemeen zal speciale aandacht en de daarvoor benodigde financiering moeten worden gegeven aan versterking van de geestelijke weerbaarheid en aan voorlichting over en de opbouw van en de uitwerking van mogelijke vormen van geweldloze konfliktoplossingen en sociale verdediging.

2. Binnenlands beleid

Handhaving en versterking van de parlementaire democratie is een eerste vereiste om de rechtsstaat goed te doen functioneren en verder te ontwikkelen.

Kenmerk van de rechtsstaat is:

De gelijkwaardigheid en gelijkberechtigdheid van alle personen en groepen, ongeacht godsdienstige, kulturele, ethnische of sociale verschillen; het zich houden aan de op democratische wijze tot stand gekomen rechtsgeldige besluiten en regelingen, zowel door de burgers als door de overheid zelf; het meespreken van de burgers in het bestuur, allereerst door vrije en geheime verkiezingen.

- 2-1 Bij het regelen van de samenleving d.m.v. wetten en verordeningen dient de overheid per bestuurlijk nivo zich zoveel mogelijk te beperken tot het vaststellen van wettelijke kaders. Een te gedetailleerde regeling van de samenleving op landelijk nivo holt de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de burgers en hun vertegenwoordigers uit en werkt ambtenarij in de hand. De praktische uitwerking van de genoemde kaders dient zoveel mogelijk door overleg en samenwerking van de betrokkenen tot stand te komen. Waar dit tot willekeur zou kunnen leiden, dient onderlinge afstemming op centraal nivo plaats te vinden.
- 2-2 Het rijk zal in ieder geval die taken, welke verband houden met het toezicht op en de coördinatie van het beleid van de gemeenten, met name inzake planning e.d., aan de provincie moeten overdragen.
- 2-3 met de tijd en geld verslindende plannen inzake gewestvorming dient na alle mislukte pogingen te worden gestopt. Om te grote concentratie te voorkomen, zal overwogen moeten worden, in hoeverre bestaande provincies kunnen worden gesplitst.
- 2-4 Het Openbaar Lichaam Rijnmond en de Zuidelijke IJsselmeerpolders dienen met grote spoed de status van provincie te verkrijgen.
De vorming van een provincie Twente is reëel.
- 2-5 In de gemeentelijke bestuurlaag, waar de parlementaire democratie het best kan functioneren omdat die het dichtst bij de burger staat, is een herindeling van met name de kleine gemeenten dringend vereist, teneinde als gemeente een samenhangend beleid te kunnen voeren. De bestaande procedure op het gebied van de gemeentelijke herindeling dient te worden vereenvoudigd en ingekort.
- 2-6 Omdat provinciale of gemeentelijke autonomie niet goed kan functioneren zonder een zekere financiële zelfstandigheid, moeten de huidige financiële verhoudingsregelingen worden herzien.
- 2-7 Gemeenten met meer dan 25.000 inwoners dienen te beschikken over een eigen politie-apparaat. De overige gemeenten in de provincie dienen via een samenwerkingsregeling tot een goed hanteerbaar regionaal politiekorps te komen. Salariëring en rechtspositie moeten in centraal overleg worden geregeld.
- 2-8 Het dragen van een politieke verantwoordelijkheid voor het politie-beleid moet nader en wettelijk worden geregeld.
- 2-9 Er moet meer bekendheid gegeven worden aan de richtlijnen hoe een bestuurs-ambtenaar en de politie zich dienen te houden bij een overheersing door een vreemde mogendheid.
- 2-10 Buiten-parlementaire akties zijn symptomen van een onvoldoende functioneren van parlementariërs en/of het parlementaire stelsel. Derhalve dient bevorderd te worden, dat het parlementaire spreken en handelen beter aansluit bij wat onder de burgers leeft. Buitenparlementaire akties dienen te allen tijde gewelddoos te zijn.
- 2-11 Met kracht moet worden gewerkt aan de direkte behoeften van allochtonen, m.n. nederlanders van Surinaamse afkomst, teneinde:
 - een integratie in de Nederlandse samenleving zo soepel mogelijk te doen verlopen;
 - alle mogelijkheden open te houden voor een remigratie.

3. Onderwijs

- 3-1 Het onderwijs dient gericht te zijn op een leren niet-konkurrend samenleven en samenwerken, waarbij de leerlingen worden toegerust tot een zich op persoonlijke wijze inzetten voor een leefbare, vreedzame en rechtvaardige wereld.
- Onderwijs moet dienstbaar zijn. De school tot nu toe heeft te veel een selektieve functie. Leerlingen in achterstand-situaties wordt tekort gedaan.
 - Onderwijs dient een **emancipatorisch** karakter te hebben, moet mensen mondig maken en hen in staat stellen zelf vorm te geven aan een samenleving.
 - De **sociale vorming** is een belangrijk aspekt. Opvoeden tot een werkelijk democratische instelling (attitude).
 - Onderwijs dient een bijdrage te leveren voor het **doorbreken van rolpatronen**.
 - De kwaliteit van het onderwijs wordt niet alleen bepaald door de hoeveelheid kennis die wordt bijgebracht; aspekten zoals initiatief nemen, verantwoordelijkheid dragen, nemen ook een belangrijke plaats in.
 - Onderwijs moet de flexibiliteit van mensen vergroten.
 - Onderwijs zal een bijdrage moeten leveren tot het afbreken van vooroordelen.
 - **Vredesonderwijs** dient een geïntegreerd onderdeel te zijn van het onderwijs.
 - **Multikultureel onderwijs** levert een belangrijke bijdrage tot evenwichtige akkulturatie (waardering en respekt voor elkaars kulturen).
 - **Kreativiteit** in volle betekenis van het woord zal ruim aandacht dienen te krijgen in het onderwijs.
- 3-2 In plaats van de leerplichtduur te verlengen tot achttien jaar, verdient het aanbeveling, de leerplichtleeftijd van zestien jaar te handhaven, maar het leerrecht vorm te geven door goede mogelijkheden te scheppen voor tweedekans-onderwijs.
Recht op om-, her- en bijscholing moet kunnen worden gerealiseerd met behoud van rechtspositionele verworvenheden. Een financiële regeling m.b.t. langdurig studieverlof en omscholing is, gezien het **recht** op leren, alleszins gewenst.
- 3-3 het grondwettelijk recht op vrijheid van inrichting van onderwijs dient te worden gehandhaafd. Dit mag echter niet leiden tot ongerechtvaardigde verschillen in bestaans- en ontwikkelingsmogelijkheden voor het openbaar en bijzonder onderwijs.
- 3-4 Het beleid zal er op gericht moeten zijn voor kinderen uit elk sociaal milieu de mogelijkheid te bevorderen dat zij, afhankelijk van hun aanleg, Nederlandstalig onderwijs kunnen volgen. Bijzondere aandacht moet worden gegeven aan het onderwijs voor kinderen met een niet-Nederlandse kultuur.
- 3-5 De demokratisering van het onderwijs dient zodanig te worden bevorderd, dat deze ten goede komt aan het funktioneren van het onderwijs en zoveel mogelijk recht doet aan de mondigheid en gelijkwaardigheid van alle geleidingen, die bij een bepaalde onderwijsinstelling zijn betrokken. De stichtingsvorm past in deze demokratiseringsvorm niet.
- 3-6 Het onderwijs dient ruimte te bieden aan een experimenterend vooruitlopen op het volwassen leven, bijv. door middel van stages en anderssoortige kontakten met maatschappelijke situaties.
- 3-7 Een verdere uitbouw van scholingsmogelijkheden op alle nivo's en voor alle leeftijden na de leerplichtige leeftijd, via bijv. open scholen, moet worden gestimuleerd.

Basisonderwijs

- 3-8 Integratie van kleuter- en lager onderwijs moet worden voortgezet. Waakzaamheid met betrekking tot het kleuter-eigene is hierbij geboden.

Belangrijk is, dat aan het spelelement meer aandacht wordt gegeven binnen het onderwijs. De verbreding van zorgbreedte dient in nauw contact met het speciaal onderwijs gerealiseerd te worden.

- 3-9 Invoering van de wet op het basisonderwijs moet krachtig worden bevorderd.
- 3-10 In het nieuwe basisonderwijs zal er, zeker bij rijksscholen, naar gestreefd moeten worden, dat het percentage vrouwelijke schoolhoofden gelijk is aan het totale percentage vrouwelijke onderwijsgeevenden.
- 3-11 Nagegaan moet worden, of de schoolleiding verder ontheven kan worden van lesgevende taak (uitbreiding taakrealisatie).

Voortgezet onderwijs

- 3-12 Onderwijs dat tot doel heeft mensen toe te rusten voor een maatschappelijke functie, dient degenen, die dat onderwijs volgen, zoveel mogelijk in hun totale mens-zijn te ontwikkelen. Zo dient in vak- en beroepsonderwijs dat toegang geeft tot functies in het bedrijfsleven, meer plaats te worden ingeruimd voor sociale vakken en moeten die hierin zoveel mogelijk geïntegreerd worden.
- 3-13 Het groeiend tekort aan goed geschoolde handwerkslieden enerzijds en de toenemende werkloosheid onder de 'afgestudeerde' Mavo-, Havo- en VWO-leerlingen anderzijds dwingt ertoe, met spoed te zoeken naar mogelijkheden om meer aan te sluiten bij de aanleg en ambitie van het kind, dan bij de status van de ouders. De behoefte van de maatschappij mag bij de voorlichting een duidelijke rol spelen.
- 3-14 Vanaf het achttiende jaar moet iedere student financieel onafhankelijk kunnen zijn van zijn ouders/opvoeders/voogden.
- 3-15 Het is gewenst, dat er een zodanige onderwijsvorm voor geïntegreerd voortgezet onderwijs wordt ingevoerd, dat er rekening kan worden gehouden met de aanleg van elk kind.
- 3-16 Het bestaande BOVO-project moet met kracht worden voortgezet; de kloven tussen basis- en voortgezet onderwijs dienen met haast gedicht te worden.
- 3-17 In het kort middelbaar onderwijs zal meer rekening gehouden moeten worden met op de toekomst gerichte leerstof. Tevens zullen meer mogelijkheden moeten worden geboden voor individuele ontplooiing van leerlingen.

Wetenschapsbeleid

- 3-18 De mogelijkheden om wetenschappelijke onderzoeken op elkaar af te stemmen en de resultaten van wetenschappelijk onderzoek toegankelijk te maken voor maatschappelijke groeperingen, dient nationaal en internationaal te worden vergroot, o.m. door data banking.
- 3-19 Door middel van subsidies aan zgn. wetenschapswinkels moeten individuen en maatschappelijke groeperingen, die financieel weinig draagkrachtig zijn, gebruik kunnen maken van de capaciteit van wetenschappelijke instituten.
- 3-20 Wetenschappelijk onderzoek moet worden gemeld aan een daartoe in het leven geroepen controle- of kode-kommissie; eventuele gevolgen van een onderzoek mogen niet buiten de maatschappelijke controle vallen.
- 3-21 Technische innovaties die het gebruik van alternatieve energie-bronnen en hergebruik van grondstoffen bevorderen, verdienen extra ondersteund te worden.
- 3-22 Onderzoek waarbij mensen in het geding zijn, mag alleen met uitdrukkelijke toestemming van de betrokkenen zelf plaats vinden.

4. Sociaal-Economisch Beleid

- 4-1 De EVP streeft naar een economische orde, waarin de democratisch gekozen overheid de wettelijke middelen heeft om grote lijnen te trekken voor het sociaal-economisch beleid en de algemene kaders te scheppen, waarbinnen individuen en organisaties hun eigen verantwoordelijkheid kunnen beleven.
- 4-2 De huidige economische situatie, gekenmerkt door toenemende structurele werkloosheid, stijgende energieprijzen en teruglopende economische groei, dwingt zowel de overheid als particulieren tot matiging in de bestedingen. Nederland zal moeten afzien van het streven naar steeds grotere economische groei, doch zich duurzaam moeten instellen op een economie van het 'genoeg'.
- 4-3 Het uitgangspunt voor deze 'economie van het genoeg' is dat 'niemand zijn overvloed zal vermeederen, zolang niet iedereen aan zijn levensbehoeften toekomt'. Niet 'meer' is beter, maar 'genoeg' is het beste, voor ieder. Enerzijds vraagt dit om een nieuwe mentaliteit en een nieuw inzicht in de realiteit, anderzijds ook een anders ingerichte economische orde.
- Enkele kenmerken van deze nieuwe orde zijn:
- niet het centraal staan van het winststreven en het handhaven, uitbreiden of verkrijgen van een marktpositie, maar het voorzien in de werkelijk aanwezige behoeften.
 - het in de allereerste plaats gericht zijn van de produktiekrachten op de bevrediging van de meest urgente en elementaire behoeften (de zgn. 'basisbehoeften-strategie').
 - het bovendien gericht zijn van de te verrichten arbeid op het verlenen van elementaire en essentiële diensten, zoals goed drinkwater, goed openbaar vervoer, goede woningen, onderwijs en gezondheid.
 - het in algemene zin meer gericht zijn op een verhoging van de **kwaliteit** van het leven, dan op een verhoging van een ongelimiteerde kwantiteit.
 - het vooropstellen van de menselijke aspecten bij elke te nemen beslissing.
 - een zo groot mogelijke deelname en betrokkenheid bij beslissingen ten aanzien van produktie en investeringen.
- 4-4 Deze andere wijze van economisch handelen is nodig om de grote welvaartskloof tussen de rijke landen en de derde wereld te overbruggen; het milieu te sparen, de energiebehoefte in te tomen, de kwaliteit van de arbeid te verhogen en daadwerkelijk steun te geven aan de armste ontwikkelingslanden. Bovendien biedt dit een mogelijkheid om een optimale werkgelegenheid en sociale zekerheid te behouden.
- 4-5 Om dit te kunnen bereiken zal gerekend moeten worden met een eenmalige matiging van gemiddeld vijf procent van het totale besteedbare inkomensbedrag ineens en voor een reeks van jaren met een stabilisatie op het dan bereikte nivo. Vanzelfsprekend moet dit gepaard gaan met een strak prijsbeleid.
- 4-6 De lasten, die deze matiging met zich meebrengt, moeten zo eerlijk mogelijk naar draagkracht over de bevolking worden verdeeld. Daarvoor is een **totaalplan** nodig, dat, na overleg met de sociale partners en zoveel mogelijk in overeenstemming met hun wensen, vastlegt hoe de lasten zullen worden verdeeld en hoe de daardoor beschikbaar komende ruimte concreet zal worden besteed.
- 4-7 Tenminste één procent van het matigingspercentage zal in een te stichten werkgelegenheidsfonds moeten worden gestort. Het beheer over dit fonds dient te berusten bij overheid en sociale partners.
- 4-8 Ingevolge de roeping die de overheid heeft om zich op te stellen aan de kant van de zwakken, zal bij de matiging in principe niet op het minimumloon mogen worden ingekort. De koppeling van sociale voorzieningen aan de lonen moet gehandhaafd blijven.
- 4-9 Gestreefd dient te worden naar een eenvoudigere procedure voor het weer opnemen van WAO'ers en gehandicapten in het arbeidsproces en een betere controle op de naleving van de wettelijke regeling.

Ontwikkelingssamenwerking

- 4-10 Gerechtigheid en vrede dienen te worden bevorderd door ieder mens te bevrijden van armoede en honger, rechteloosheid en uitbuiting. De fundamentele oorzaken hiervan in de wereld liggen in de oneerlijke verdeling van kennis, macht en bezit. De EVP tracht de noodzakelijke veranderingen met democratische middelen te bereiken, zoals:
- Het weer op gang brengen van een echte dialoog met de Derde Wereld, o.m. door met initiatieven te komen, t.a.v. een Nieuwe Internationale Orde, Nederland zal zich inspannen de publieke opinie, vooral in de rijke landen, van deze noodzaak te overtuigen.
 - Het erkennen van het recht voor alle landen zich te ontwikkelen naar eigen aard en cultuur, uiteraard met eerbiediging van de mensenrechten.
 - Algehele afschaffing van belemmerende invoerrechten in de E.G. voor arme ontwikkelingslanden.
 - Kwijtschelding van de groeiende schuldenlast van de armste ontwikkelingslanden. Verdere hulpverlening dient bij voorkeur te geschieden door bijdragen of renteloze leningen, zodat het profijt van bedrijfsresultaat niet weggaat aan de betaling van rentelasten, maar gebruikt kan worden voor eigen investeringen in die landen zelf.
 - Een zodanige ontwikkelingssamenwerking dat de betrokken landen, zeker voor wat de primaire levensbehoeften betreft, zoveel mogelijk onafhankelijk worden van hun externe relaties (self-reliance). Voorwaarden aan het ontvangende land om de bijdrage te besteden in het land, dat de schenking doet (materiaal, produktie, vervoer, verzekering, enz.) dienen te worden afgeschaft. Ook politieke en economische voorwaarden mogen niet worden gesteld, zoals de IMF . . .
 - Een zodanige opvoering van het aantal projekten, dat de bijdrage voor de ontwikkelingssamenwerking ook volledig wordt gebruikt. Al naar gelang het aantal en de omvang van de projekten toeneemt, zal de bijdrage binnen 4 jaar opgevoerd moeten worden tot minimaal 2% van het netto nationaal inkomen.
 - Het aandeel van de partikuliere medefinancierings-organisaties in het totale budget dient te worden vergroot.
 - In geen geval dient de financiering van over meerdere jaren lopende ontwikkelingsprojekten in gevaar te komen; het instellen van kasplafonds of blokkades van stuwmeergelden ter dekking van eigen overheids-tekorten dient dan ook te worden verworpen.
 - Projekten in het kader van de ontwikkelingssamenwerking zullen altijd in overleg met het betreffende land of groepen in dat land geregeld moeten worden. De geboden hulp dient ten goede te komen aan de bij voorkeur kleinschalige opbouw van en door het volk en van het land als geheel, zodat met name de armsten ermee geholpen worden.
 - Binnen 4 jaar worden de voor Ontwikkelingssamenwerking beschikbare middelen gezuiverd van allerlei oneigenlijke zaken, zoals de opvang van vluchtelingen e.d. Dit echter met uitzondering van de financiering van bewustwordingswerk via bijv. medefinancieringsorganisaties en de N.C.O. Gezien de ontegenzeggelijk aanwezige relatie tussen bewapening en armoede valt hier ook de financiering van vredeswerk onder.
- 4-11 T.b.v. investeringen moet de Nederlandse regering kontakten leggen met die landen, waarvan de regering in de eerste plaats wil komen tot ontwikkeling van vooral de armsten.

Inkomensbeleid

- 4-12 Door een rechtvaardig inkomensbeleid moet gestreefd worden naar meer gelijkheid tussen de inkomens. Grote inkomensverschillen suggereren grote waardeverschillen tussen de mensen en bovendien bevorderen ze ontevredenheid, naijver en reduceren ze het verrichten van arbeid tot enkel het verwerven van inkomen, waardoor men vervreemd wordt van het eigenlijke doel van arbeid.

- 4-13 Naast het wettelijk minimumloon zal daarom ook een wettelijk maximum bruto inkomen moeten worden vastgesteld, om te beginnen ter grootte van vijf maal het bruto minimumloon. Een onderzoek naar de mogelijkheid van de invoering van een bij de wet gegarandeerd basis-inkomen voor iedere Nederlander vanaf 18 jaar, dient te worden verricht.
- 4-14 Overwogen moet worden, of de regeling van lonen en arbeidsvoorwaarden niet veel meer op bedrijfstaknivo en ondernemingsnivo zou moeten geschieden.
- 4-15 Naast het overleg op centraal nivo tussen overheid, werkgevers en werknemersorganisaties, zouden op het nivo van de bedrijfstak raamovereenkomsten kunnen worden afgesloten, waarin bodemvoorzieningen als minimum loonhoogte, werktijden e.d. kunnen worden opgenomen.
- 4-16 Op ondernemingsnivo zouden overeenkomsten gesloten kunnen worden, die tegemoet komen aan het typische bedrijfs-eigene van de onderneming. Verdere invulling van primaire en sekundaire arbeidsvoorwaarden, alsmede winstbestemming e.d., zouden hierin kunnen worden opgenomen.
- 4-17 De spoedige inwerkingtreding van een vermogensaanwasdeling is dringend gewenst.
- 4-18 Ter vergelijking met een aanpassing van de overheids-salarissen aan die in het vrije bedrijf, zullen ook bestaande rechten en/of emolumenten in een der groepen in rekening worden gebracht.

Werkgelegenheid

- 4-19 Bestrijding van de werkloosheid is niet alleen een economische zaak, maar heeft evenzeer een morele reden. Immers, ook als de beschikbare hoeveelheid werk b.v. door ontwikkeling van de automatisering vermindert, dient het recht op arbeid – voor man en vrouw, jong en oud – onverkort te worden gehandhaafd.
- 4-20 De werkgelegenheid moet daarom zo eerlijk mogelijk over de bevolking – mannen zowel als vrouwen – verdeeld worden. Middelen hiertoe zijn o.m.: verkorting van de arbeidstijd, bevordering van deeltijdbanen en vervroegde pensionering. Promotiekansen en doorstromingsmogelijkheden voor vrouwen moeten worden verbeterd.
- 4-21 Invoering van een 36-urige werkweek dient te worden nagestreefd. We denken hierbij vooral aan de geleidelijke invoering van een 4-daagse werkweek met een werkdag van 9 uur per dag. Op deze wijze kan er op elke vier werknemers een extra werknemer worden aangesteld. Een evenredige inkomensdaling van 12½% kan worden voorkomen door de aanwending van de z.g. inverteerbaarheidseffekten: hogere produktiviteit per arbeidsplaats, grotere efficiency gebruik gebouwen en machines en de besparingen op de W.W. premies.
- 4-22 Werknemers tussen de 60 en 65 jaar dienen op vrijwillige basis met pensioen te kunnen gaan, met behoud van 80% van het laatst verdiende loon. De vrijkomende arbeidsplaatsen zullen verplicht opgevuld moeten worden, bij voorkeur door jonge werklozen.
- 4-23 **Deeltijdarbeid**
- De rijks-overheid, als grootste werkgever, stelt een quotum vast van tenminste 50% van de vakatures, die in deeltijd moeten worden vervuld (maximum 32 uur per week).
 - Er worden (wettelijke) initiatieven genomen om tot een vergelijkbare regeling te komen voor de lagere overheden en het bedrijfsleven.
 - In bestaande arbeidsvoorzieningsmaatregelen wordt een taakstellend aantal deeltijdfuncties opgenomen.
 - Wettelijke en andere belemmeringen m.b.t. het werken in deeltijd, o.a. op het gebied van de sociale zekerheid en de rechtspositie moeten worden weggenomen.
 - Eventuele kostenverhoging per (deel)arbeidsplaats wordt bestreden door een gedifferentieerde subsidie-regeling, die zichzelf financiert door het ontstaan van inverteerbaarheidseffekten. Als voorwaarde voor toekenning van subsidie moet gelden, dat de totale arbeidstijd blijft gehandhaafd op het oorspronkelijk nivo.

- 4-24 Opvoering van het aantal arbeidsplaatsen zal allereerst binnen het bedrijfsleven moeten geschieden. Door het verlenen van steun door de overheid (goedkoper dan werkloosheidsuitkeringen) kan en het behoud en de uitbreiding van arbeidsplaatsen worden gestimuleerd.
- 4-25 Die steun zal vooral gericht dienen te zijn op middelgrote en kleine bedrijven. Strenge controle op de besteding van die steun is dringend nodig. Werkgelegenheid kan ook bevorderd worden door het verlenen van steun aan kleine of ambachtelijke bedrijfjes, die zich bezig houden met b.v. recycling op kleine schaal, alternatieve landbouw, grondverzorging e.a.
- 4-26 Als arbeid wordt gezien als dienst aan een ander, dan mag dat ook geestelijk gehandicapten, die er de mogelijkheid voor hebben, niet worden gehouden.
- 4-27 De leeftijdsbepaling tot 27 jaar voor vorming ex artikel 26 WSW dient te vervallen voor de groep geestelijk gehandicapten in de sociale werkvoorziening.
- 4-28 Het beginsel van deeltijdarbeid dient ook in de sociale werkvoorziening te worden erkend.
- 4-29 Prioriteit zal moeten worden gegeven aan het ontwikkelen van een goed georganiseerd arbeidsmarktbeleid. Via de arbeidsburo's dient de arbeidsbemiddeling voor onbetaald vrijwilligerswerk nader gestructureerd te worden.
- 4-30 Invoering van een sociale dienstplicht voor jongeren (overeenkomstig de suggesties van de CNV-bond voor Werkende Jongeren) moet zo snel mogelijk ter hand worden genomen.
- 4-31 Het vervangen van zinvolle arbeidsplaatsen door kapitaalintensieve investeringen, al of niet in het kader van fusie of reorganisatie, vereist toestemming van de ondernemingsraad.
Toepassing van nieuwe produktie-technologieën op het vlak van bio-engineering wordt aan een vergunningstelsel gebonden.
Produktiesystemen of -technieken, die de arbeid tot een monotone of mensontwaardige bezigheid maken, moeten in het kader van de humanisering van de arbeid, verboden kunnen worden.
- 4-32 **Arbeidsomstandighedenwet. (Arbo-Wet).**
De Arbo-Wet, die tot doel heeft de veiligheid, de gezondheid en het welzijn bij de arbeid te vergroten en daardoor de arbeid menswaardiger te maken, dient geleidelijk maar konsekvent in werking te worden gesteld. In verband daarmee dient het huidige, onoverzichtelijke geheel van voorlichtings-, advies- en onderzoeks-instellingen zo spoedig mogelijk te worden omgezet in een goed gestructureerd apparaat, dat ten dienste staat van allen, die met het voldoen aan de Arbo-Wet te maken hebben.
- 4-33 Belemmeringen in de wetgeving (soc. verz. WIR) voor het tot stand komen van werknemerskoöperaties moeten worden weggenomen.

Medezeggenschap

- 4-34 De verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven moet zoveel mogelijk aan de bedrijfsgenoten zelf (werkgevers en werknemers) worden overgelaten. Daartoe moet de direkte invloed van de werknemers op het bestuur van hun eigen onderneming worden vergroot. Bij fusie, verplaatsing, reorganisatie, voorgenomen bedrijfssluiting of invoering van nieuwe produktietechnieken, moeten zij medebeslissingsrecht hebben.
In de komende vier jaar zal tevens moeten worden bestudeerd, hoe werknemers een wettelijk medebeslissingsrecht kunnen verkrijgen op produktkeuzen, investeringen en winstbestedingen.
In het kader van de Wet op de Ondernemingsraden dient het medebeslissingsrecht van de ondernemingsraad te worden uitgebreid. Dit recht dient ook betrekking te krijgen op de vervulling van leidinggevende functies.
De konkretisering van een nieuwe rechtspersoon, de maatschappelijke vennootschap, dient bevorderd te worden om ondernemingsvormen op basis van arbeiders-zelfbestuur mogelijk te maken.
- 4-35 Verkiezing van tenminste de helft van de kommissariaten rechtstreeks door de werknemers van het bedrijf, op voordracht van de ondernemingsraad, is vereist.

- 4-36 Een reglement voor het werkoverleg, waarin de rechten van alle werknemers om mee te beslissen over de eigen werksituatie binnen het bedrijfsgeheel zijn vastgelegd, dient verplicht te worden gesteld.
- 4-37 Voor elk bedrijf, koöperatie of instelling met minder dan 35 werknemers dient er ook een wettelijke regeling te komen, waarin het recht op inspraak en medezeggenschap in het beleid is vastgelegd.
- 4-38 De rechten die de Wet op de Ondernemingsraden toekent aan ondernemingsraden in bedrijven, dienen zoveel mogelijk eveneens te worden toegekend aan werknemers-vertegenwoordigingen bij de overheid. (Dienstkommissies, Medezeggenschapskommissies e.d.)
- 4-39 Kommissariaten van ondernemingen zijn onverenigbaar met het lidmaatschap van de Tweede Kamer, van Kolleges van Gedeputeerde Staten en Kolleges van Burgemeester en Wethouders.
- 4-40 De controle en sankties op eventueel misbruik van sociale voorzieningen, zowel bij werkgevers als werknemers, dient te worden verscherpt.
- 4-41 Het Nederlandse stelsel van belasting- en premieheffing is dringend toe aan een algehele herstructurering. Deze herstructurering dient gericht te zijn op een inkorporatie van de premieheffing voor de volks- en werknemers-verzekeringen in de belastingheffing. Op die wijze moet het mogelijk zijn, om het huidige tariefsverloop van belastingen en premies tesamen om te buigen in een voor de lagere inkomensgroepen gunstiger zin. De inkomensplafonds in de premieheffing (inhoudend, dat van inkomens boven bepaalde grenzen geen premies meer worden geheven) zullen in het kader van de beoogde herstructurering verdwijnen.
- 4-42 De rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van de bevolking op het terrein van de belasting- en premieheffing dient te worden vergroot. Drempels die burgers moeten overwinnen om de rechter in te schakelen, kunnen worden verlaagd door de organisatie van de rechterlijke macht op dit punt te herzien. Alle geschillen over de belasting- en premieheffing zouden moeten worden opgedragen aan de gewone rechterlijke macht, en wel in drie instanties: de arrondissementsrechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad. De bestaande achterstanden in de rechtspraak (oplopend tot meerdere jaren) kunnen zo worden ingelopen.
- 4-43 De verschillen in behandeling van (gehuwde) mannen en (gehuwde) vrouwen in de belasting- en premieheffing dienen te verdwijnen. Allen die een inkomen genieten, dienen ongeacht hun sexe of burgerlijke staat, dezelfde belastingvrije sommen te krijgen, de toerekening van (een deel van) het inkomen van de vrouw aan de man moet worden beëindigd. Voorzover één van de partners in een samenlevingsverband (huwelijk of anderszins) geen gebruik kan maken van (een deel van) zijn of haar belastingvrije som, dient (dit deel van) die belastingvrije som te worden opgeteld bij de belastingvrije som van zijn of haar partner.
- 4-44 De belastingheffing over vermogenswinsten (thans beperkt tot vermogenswinsten in de ondernemings sfeer en vermogenswinsten op aanmerkelijke aandelenpakketten) dient tot alle vermogenswinsten te worden uitgebreid, inclusief die van (rechts)personen, welke hun vestigingsadres buiten Nederland hebben gebracht.
- 4-45 Er dient behoorlijk gesnoeid te worden in de aftrekposten in de loon- en inkomstenbelasting, daar deze in het algemeen voornamelijk ten goede komen aan de hogere inkomensgroepen. Met name in de sfeer van de persoonlijke verplichtingen en de aftrekbare giften is thans sprake van een oneigenlijk gebruik van de belastingheffing.
- 4-46 Er dienen bronheffingen te worden ingevoerd op rente- en royalty-betalingen, met name indien deze betalingen gedaan worden aan in het buitenland wonende of gevestigde personen of lichamen.
- 4-47 Onderzocht dient te worden of het mogelijk is, om de van de werknemers geheven loonbelasting te vervangen door een van de werkgevers geheven, zakelijke loonsomheffing. Deze loonsomheffing zou tevens in de plaats moeten treden van de huidige inhoudingen van volksverzekerings- en werknemersverzekeringspremies op het loon.

- 4-48 In de belastingheffing van ondernemingswinsten dient de huidige onderverdeling in inkomsten- en vennootschapsbelasting te vervallen. Alle ondernemers dienen, ongeacht hun rechtsvorm, onderworpen te zijn aan dezelfde, progressieve, winstbelasting.
- 4-49 Naast de zojuist genoemde loonsomheffing en winstbelasting zou de huidige inkomstenbelasting in vereenvoudigde vorm kunnen blijven bestaan met betrekking tot inkomsten uit vermogen, periodieke uitkeringen en vermogenswinsten.
- 4-50 De omzetbelasting dient in haar huidige vorm gehandhaafd te blijven, zij het dat een verdere tariefdifferentiatie mogelijk is ten nadele van de hogere inkomensgroepen.
- 4-51 De tariefmuren voor produkten uit derde-wereld-landen (voorzover deze muren nog bestaan) dienen te worden geslecht.
- 4-52 De wildgroei op het gebied der bestemmingsheffingen (milieu-heffingen, landbouwheffingen enz.) dient te worden gestopt. Een studie naar de noodzaak en de efficiency van dit soort afdrachten aan de overheid is broodnodig.
- 4-53 De via de belastingheffing gegeven stimulansen aan investerende ondernemers (de z.g. Wet op de Investeringsrekening oftewel WIR) moet op de helling. Alleen investeringen, die arbeidsplaatsen scheppen, behoren door de overheid gepremieerd te worden.
- 4-54 De zich langzaam uitbreidende bemoeienis van de Europese Gemeenschappen met de nationale belastingheffing van de EG-lidstaten dient kritisch te worden bezien. Het is zeer de vraag, of de inzichten van de Europese organen, en met name van de Europese Commissie, op het stuk van de belastingheffing, ruimte bieden voor een rechtvaardig stelsel van belasting- en premieheffing, zoals dat door de EVP wordt bepleit. Vooralsnog dient aan nationale wetgeving de voorkeur te worden gegeven, ook al omdat deze op veel democratischer wijze tot stand komt dan de Europese wetgeving.
- 4-55 De meeropbrengst van het aardgas als gevolg van de koppeling aan de olieprijs komt volledig ten goede aan de overheid.

Konsumentenbeleid

- 4-56 Konsumentenorganisaties moeten een grotere invloed krijgen op beslissingen, die alle konsumenten of een aanzienlijk deel daarvan raken. Zij moeten minstens in de gelegenheid worden gesteld de mening van hun leden te peilen en naar voren te brengen, voordat deze beslissingen worden genomen. Voorkomen moet worden dat konsumenten tegen hun wil zaken opgedrongen krijgen, waaraan zij geen behoefte hebben of die zij ongewenst achten voor het algemeen belang.
- 4-57 Ter bescherming van de konsument dient een Konsumentenraad te worden ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de erkende konsumentenorganisaties.
- 4-58 De regering zal, bij regelend dan wel voorlichtend optreden in zaken als samenstelling en kwaliteit van voedingsmiddelen, geneesmiddelen, energieverbruik van apparaten, misleidende reclame, milieuvervuiling door konsumptiegoederen, prijsbeleid e.a. overleg dienen te plegen met deze Raad. De Raad kan ook ongevraagd advies aan de regering geven.
- 4-59 Herziening dan wel aanvulling van de Warenwet is daartoe vereist.

Bedrijfsleven

- 4-60 Het beleid zal duidelijker dan tot nu toe gericht dienen te zijn op het in stand houden van een levenskrachtig midden- en kleinbedrijf, zowel vanwege het bevorderen van de werkgelegenheid als ook om tegenwicht te bieden aan economische machtskonzentraties.
- 4-61 Oneerlijke concurrentie b.v. door verkoop van artikelen beneden de kostprijs, moet worden verboden.
- 4-62 Koöperatieve samenwerking van kleine bedrijven dient zoveel mogelijk zeker

te worden gesteld door hantering van de volgende voorwaarden:

1. gedegen marktonderzoek op grond waarvan mag worden aangenomen, dat de produkten/diensten van het bedrijf levensvatbaar zijn.
 2. goede kwaliteit van het management.
 3. slagvaardigheid van de organisatie.
 4. financiële betrouwbaarheid.
 5. investering in mensen en werkgelegenheid minsten even groot als in kapitaal goederen.
 6. deskundig toezicht, door of namens de overheid.
 7. terugbetaling bij misbruik van de steun.
- Bedrijven, die steun vragen, dienen in elk geval de laatste drie voorwaarden kontraktueel te aksepteren. Bedrijven, die niet of nog niet aan de eerste vier voorwaarden voldoen, komen slechts in aanmerking voor een gefaseerde steunverlening. Het al of niet sprake zijn van misbruik dient aan het oordeel van een onafhankelijke instantie, b.v. de rechterlijke macht, te worden onderworpen.

Landbouw

- 4-63 Herziening van de WIR, in die zin dat ze vooral kan worden toegepast op middelgrote en kleine bedrijven, is met name voor de agrarische sektor gewenst. De positie van land- en tuinbouwbedrijven t.o.v. de buitenlandse concurrentie kan er door worden versterkt.
- 4-64 In het belang van de zelfstandige agrarische gezinsbedrijven verdient het aanbeveling vorming van kleinschalige koöperaties te bevorderen, met name met het oog op het behoud en het efficiënt benutten van de werkgelegenheid alsmede het versterken van de onderhandelingspositie van die bedrijven.
- 4-65 De normen voor uitgifte van landbouwgronden in het kader van de Grondbank zodanig wijzigen, dat naast de middelgrote- en kleine bedrijven ook bedrijven die alternatieve vormen van landbouw uitoefenen en kleine koöperaties ter uitoefening van de landbouw gebruik kunnen maken van deze regeling.
- 4-66 Het beleid t.a.v. de visserij dient er allereerst op gericht te zijn deze nationale bedrijfstak ook voor de toekomst voor ons land te behouden. Daarom zal binnen de EG het Nederlandse beleid met kracht stelling moeten nemen tegen territoriale belemmeringen voor het recht tot uitoefening van de visserij door de lidstaten.
- 4-67 Het waken tegen overbevissing is noodzakelijk. Dit dient te geschieden door internationale quotering en strenge controle daarop.
- 4-68 In EG-verband dienen bindende afspraken te worden gemaakt om kwalijke ontwikkelingen bij de bio-industrie tegen te gaan.

5. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stadsvernieuwing

- 5-1 Een van de sociale grondrechten van onze tijd is het recht van de burger op een goede en betaalbare woning. Het is daarom de plicht van de overheid een zodanig volkshuisvestingsbeleid te voeren, dat de burgers ook inderdaad van dit recht gebruik kunnen maken.
- 5-2 Ter bestrijding van de nog steeds heersende woningnood en mede ter bevordering van de continuïteit in de bouw en de daarmee verbonden werkgelegenheid, zal de overheid een vierjarenplan voor de woningbouw moeten vaststellen (1982 t/m 1986) ter grootte van 120.000 woningen per jaar.
- 5-3 Dit program zal, zowel wat aantal als aard van de woningen betreft, gebaseerd moeten zijn op de behoefte van nu en de komende jaren in de verschillende regio's. In de woningwetsector, die prioriteit moet hebben, zal tevens goede aandacht moeten worden gegeven aan de huisvesting van één en tweepersoonshuishoudens, van jongeren, gehandicapten enz.
- 5-4 Bevordering van het eigen woningbezit, verdient steun, mits de totale tegevoetkoming van de overheid (premie, huurforfait, belastingaftrek e.d.) de subsidie voor de bouw van een woningwetwoning niet te boven gaat.
- 5-5 Aangezien de woningwetwoning anno 1982 een redelijk goede woning is, dient gestopt te worden met het opvoeren van de eisen in de 'Wenken en Voorschriften'. Niet alleen werkt dit kostenverhogend, doch vergroot dit de toch al te grote administratieve rompslomp.
- 5-6 Kwaliteitsaanpassing van de oude woningvoorraad is eveneens urgent, uiteraard met gelijktijdige aanpassing van de huren op basis van woongenot.
- 5-7 Bij het huursubsidiebeleid dient er van te worden uitgegaan, dat een huur van 17% van het bruto-modale inkomen als normaal geldt. Huurders met lagere inkomens zullen via een Wet op de individuele huursubsidie een toeslag op die huur kunnen ontvangen. Huurders met hogere inkomens zullen bij het huren van woningwetwoningen op overeenkomstige wijze een toeslag op de huur betalen. De uitvoering van deze regeling dient te geschieden door de gemeenten.
- 5-8 De verhuurprijzen van kamers e.d. dienen door de huur-advies-kommissies te worden vastgesteld op aanvraag van de verhuurders. Deze advies-kommissies moeten daartoe worden omgebouwd tot vaststellingskommissies. Verhuurders dienen wettelijk te worden verplicht de op schrift gestelde huurvaststelling te tonen aan potentiële huurders en een afschrift daarvan te geven aan de huurders.
- 5-9 Verlaging van het BTW-tarief voor woningen met een kostprijs tot f 100.000,— (een eerste levensbehoefte) tot 4% is zeer gewenst. De inkomstenderving voor de overheid wordt, althans gedeeltelijk, gekompenseerd door lagere stichtingskosten en dus lagere objectieve subsidies. De rente-aftrek voor hypotheken op eerste woningen geldt slechts voor een hypotheekbedrag tot f 250.000,—.
- 5-10 De positie van de huurder dient versterkt te worden o.m. door hem direkter te betrekken bij het volkshuisvestingsbeleid via inspraak in nieuwbouwplannen en sanerings- of vernieuwingsplannen. De invoering van een uniform huurkontraakt is dringend gewenst.
- 5-11 Ter voorkoming van speculatieve winsten op huizen, zullen door gemeenten op ruime schaal 'anti-spekulatiebedingen' worden toegepast. Deze dienen door de landelijke overheid te worden vastgesteld.
- 5-12 Ter bevordering van een efficiëntere woonruimte-distributie, dient vereenvoudiging en stroomlijning van de bestaande distributieregelingen met spoed ter hand te worden genomen.
- 5-13 De totstandkoming van een 'Volkshuisvestingwet', waarin nieuwbouw, stadsvernieuwing, leegstand en woonruimteverdeling in samenhang geregeld worden, is hoogst urgent. Daarmee wordt een eind gemaakt aan de onduidelijkheid die de veelheid van regelingen thans veroorzaakt.
- 5-14 Decentralisatie van het volkshuisvestingsbeleid en verkorting van de lang-

- durige goedkeuringsprocedures is eveneens urgent.
- 5-15 Bij het toewijzingsbeleid van woonruimte dient er geen onderscheid te worden gemaakt tussen gezinnen en andere samenlevingsverbanden.
- 5-16 Stadsvernieuwing is gericht op het leefbaar en levendig maken en houden van de (binnen)stad. Dat houdt meer in dan bouwen en verbouwen. Het betreft ook samenlevings-opbouw en het voorzien in gepaste werkgelegenheid. Leefbaarheid en levendigheid zullen allereerst zijn gediend met het herstel van de woonfunctie van de binnenstad. Het historische evenwicht tussen wonen, werken en cultuur dient weer tot stand te worden gebracht, anders bloedt het stadshart onherroepelijk dood!
- 5-17 In de komende vier jaar zullen woningverbetering en stadsvernieuwing met kracht ter hand moeten worden genomen en de nodige financiering voor een vergroot programma ter beschikking moeten worden gesteld.
- 5-18 Zij die het nauwst bij de stadsvernieuwing betrokken zijn, dienen er de meeste stem in te hebben. Allereerst zijn dat de bewoners. Hun inbreng dient in alle fasen van voorbereiding, uitvoering en nazorg gegarandeerd te zijn. Verder betreft het de gemeente. Stadsvernieuwing dient een sterk gedecentraliseerde opzet te krijgen, waarbinnen de gemeente haar eigen verantwoordelijkheid kan nemen.
- 5-19 Daarbij zal moeten worden gelet op:
 - Tijdig ter beschikking zijn van vervangende woningen;
 - Voorkomen van leegstand of sloop van woningen lang voordat met de vernieuwing werkelijk begonnen wordt;
 - Vermijden van dure aankopen of onteigeningen van niet beslist noodzakelijke projecten (bijv. bedrijven).
- 5-20 Terugkeer van de oorspronkelijke bewoners na uitvoering van de vernieuwing mag niet worden geblokkeerd door hoge huren. De financiële regelingen daartoe dienen te worden gehandhaafd en versterkt.
- 5-21 Het beleid moet blijvend gericht zijn op een gezonde verstedelijking en op het behoud van de kwaliteiten en het karakter van het platteland.
- 5-22 De procedures op het gebied van de Ruimtelijke Ordening dienen te worden versneld. Het beroep op de Kroon dient vanuit een oogpunt van rechtsbescherming in de Wet op de Ruimtelijke Ordening gehandhaafd te worden.
- 5-23 Zowel vanwege de kosten als het belang van de toekomstige bewoners dienen nieuwe woonsteden of kernen bijvoorbeeld daar gepland te worden, waar aansluiting op wegen of spoorlijnen reeds aanwezig is of op eenvoudige wijze tot stand kan komen. Deze uitbreidingen moeten in samenhang met stadsvernieuwing plaatsvinden.
- 5-24 Het ruimtelijk beleid dat met behulp van planologische kernbeslissingen in het kader van de Derde Nota Ruimtelijke Ordening wordt gevoerd, is te sterk sektorgebonden. De EVP dringt er op aan, dat een betere afweging van belangen plaats zal vinden. Het streekplan zal daarbij meer dan nu het geval is, als integratiekader worden beschouwd.
- 5-25 De vorming van landelijke gebieden of landschapsgebieden, waarin het agrarisch bedrijfsleven bestaansmogelijkheden houdt, maar waarbij het behoud van het landschap, natuur en milieu verzekerd is, verdient aanbeveling. Het beheer over deze gebieden dient bij de wet geregeld te worden.
- 5-26 Grond zal als regel in erfpacht worden uitgegeven, echter met een looptijd van ten hoogste 50 jaar. Uit oogpunt van energiebesparing, behoud van natuur en landschap en handhaving en versterking van het bestaande voorzieningsapparaat wordt een groeikernenbeleid afgewezen.

6. Energiebeleid

- 6-1 De overheid regelt de winning, opwekking en distributie van energie.
- 6-2 De overheid bevordert krachtig het onderzoek naar en het gebruik van alternatieve, niet eindige energiebronnen, zoals:
 - a. energie uit waterkracht en wind.
 - b. golf- en getijdenenergie.
 - c. geothermische energie (is aardwarmte).
 - d. energie uit afval (productie van methaan uit plantaardig en dierlijk afval).
 - e. zonne-energie.
- 6-3 Nederland trekt zich terug uit alle kernenergieprojecten. Nieuwe kerncentrales mogen niet worden gebouwd. Er moet spoedig tot sluiting van de bestaande kerncentrales worden overgegaan.
- 6-4 Warmte-verspillende bedrijven moeten worden verplicht tot hergebruik van warmte of afgifte van warmte aan stadsverwarming. Restwarmte, ontstaan bij elektriciteits-opwekking dient nuttig te worden gebruikt.
- 6-5 Het totale gebruik van energie moet verminderd worden. De toepassing van energiebesparende technologieën, verbetering van verwarmings-installaties, isolatie van woningen en openbare gebouwen, het bouwen van zuiniger auto- en vliegtuigmotoren dienen sterk bevorderd te worden.
- 6-6 Het is noodzakelijk de steenkoolvoorraden in de Nederlandse bodem als energiebron aan te boren. Daarbij mag winning en verwerking uitsluitend plaatsvinden, als dit onder milieu-aanvaardbare omstandigheden kan geschieden.
- 6-7 Aardgasbatèn, zowel in particuliere- als overheidssector, worden mede gebruikt voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek naar winning van schone energie.
- 6-8 Energieverspilling in bedrijven dient tegengegaan te worden door in geen geval grootgebruik te stimuleren met een lagere energieprijis.
- 6-9 Luxe- en energie-slorpende produkten moeten zwaar worden belast.

7. Milieubeheer

- 7-1 Gezien de grote samenhang tussen milieuhygiëne, natuurbehoud en volksgezondheid, moet het beleid hierover onder één (nieuw) ministerie gebracht worden.
- 7-2 Al het menselijk handelen moet gericht zijn op het voorkomen van milieuvervuiling ten gevolge van o.m. het vrijkomen van giftige stoffen, de warmteafgifte aan oppervlaktewater, het veroorzaken van geluidshinder en van andere vormen van verstoring van het natuurlijk milieu.
- 7-3 Schone produktie, hergebruik van afvalprodukten, zinvol gebruik van grondstoffen en energie dienen in een aan het parlement voor te leggen produktieplan geregeld te worden.
Prioriteit dient te worden gegeven aan de verwerking van industrie-afval en huisvuil, om dumpen in zee of stortplaatsen te verminderen.
De overheid dient de ontwikkeling en ingebruikneming te bevorderen van fabrieken, die uit afval nog te gebruiken stoffen halen en dat wat overblijft tot kompost te verwerken of voor energieopwekking te gebruiken.
- 7-4 Er dient een wet te komen, die enerzijds de belangen van de agrarische bedrijfsvoering en anderzijds de waarden van het daar aanwezige milieu, landschap en de natuur veilig stelt.
- 7-5 De bio-industrie dient aan stryge normen gebonden te zijn, waarbij welzijns- en welvaartsnormen zinvol getoetst worden.
- 7-6 Er komt een boetestelsel om verontreiniging van het milieu door rechtspersonen te voorkomen.
- 7-7 De vervuiler van lucht, water en bodem betaalt in principe de kosten van de zuivering. Gestreefd moet worden naar een produktie, die niet vervuult.
- 7-8 Het gebruik van proefdieren, met name in industriële processen en bij wetenschappelijk onderzoek, dient aanzienlijk te worden beperkt.
- 7-9 Het jagen voor plezier moet worden verboden. Het evenwicht van de natuur moet worden overgelaten aan beroepskrachten, zoals jachtopzieners e.d.
- 7-10 Chemische bestrijdingsmiddelen, toepasbaar in de landbouw, mogen uitsluitend beschikbaar zijn, als zij binnen 14 dagen biologisch afgebroken worden.
- 7-11 Natuurbehoud en natuurbeheer worden bevorderd:
- a. De Waddenzee wordt beschermd gebied.
 - b. De Lauwersmeerpolder blijft vrij van militaire activiteiten.
 - c. De Markerwaard wordt niet droog gemaakt.
 - d. Schiphol wordt niet verder uitgebreid.
 - e. Vliegveld Zuid-Limburg mag alleen worden uitgebreid door verlenging van de bestaande start/landingsbaan.
 - f. Door herinplant van bossen van inheemse oorsprong.
 - g. Door ontstane unieke natuurgebieden als bijv. de Oostvaarderplassen volledige en afdoende bescherming te bieden.
 - h. Door edukatie t.a.v. natuur en milieu voor alle leeftijdsgroepen op diverse wijzen met kracht te bevorderen.
- 7-12 Nederland zal het initiatief moeten nemen om te komen tot een internationaal verdrag binnen het kader van de V.N. tegen milieuvervuiling. Ieder land krijgt daarbij de opdracht om het fysisch milieu in eigen land weer gezond te maken. Vooral het in stand houden van tropische regenwouden als ook het bosbeheer in het algemeen verdienen extra aandacht.
Tevens dienen er initiatieven te worden genomen ter bescherming van de wereldzeeën.
- 7-13 Er moet gestreefd worden naar aanzienlijk kleinere produktie- en leefgemeenschappen en naar decentralisatie en zelfvoorziening.
- 7-14 Het vervoer van gevaarlijke stoffen door dicht bewoonde gebieden moet verboden worden.
- 7-15 Het gebruik van synthetisch vervaardigde milieu-bedreigende kunstmest moet worden teruggedrongen. Het gebruik van zuiveringsslib als meststof moet worden verboden.
- 7-16 Milieu-vriendelijke, arbeidsintensieve ambachten dienen bevorderd te

worden.

- 7-17 Alternatieve vormen van landbouw dienen door de overheid bevorderd te worden.
- 7-18 Gestreefd moet worden naar een Internationaal Waddenverdrag met Duitsland en Denemarken, om verdere aantasting van het Waddengebied te voorkomen. In dit verband dient ook de claim van het Ministerie van Defensie, om militaire oefenterreinen in het Lauwersmeergebied in te richten, te vervallen.

8. Welzijn

8-1 Volksgezondheid

- 8-1-1 Met spoed dient een plan te worden ontwikkeld, waarin gezondheidsvoorzieningen in de verschillende lijnen en de daarbij behorende tarieven worden geregeld.
De gezondheidszorg in de eerste lijn dient bij voorkeur te worden bevorderd.
- 8-1-2 De rechten van de patiënt en de eerbiediging daarvan dienen wettelijk te worden vastgelegd. De binnen de volksgezondheid werkenden (medici, tandartsen enz.) zullen zoveel mogelijk in dienstverband werkzaam moeten zijn.
De kosten van de gezondheidszorg zullen door naar draagkracht vast te stellen premies, dan wel via belastingheffing moeten worden gedekt. Democratisering van de gezondheidszorg is noodzakelijk. Patiënten hebben het recht op informatie t.a.v. medische gegevens.
Gedwongen opname in een psychiatrische inrichting is gewoonlijk alleen mogelijk, nadat de patiënt(e) door de rechter is gehoord. Bij acute gedwongen opname in een psychiatrische inrichting dient de patiënt(e) zo spoedig mogelijk te worden gehoord en/of gezien door de rechter.
- 8-1-3 Er komt een wettelijk onderscheid tussen soft- en hard-drugs. Verslaafden aan deze middelen zijn patiënten en geen wetsovertreders. Soft-drugs uit het strafrecht.
Er moet een effectieve controle op de handel in hard-drugs komen.
- 8-1-4 Extra aandacht moet worden besteed aan de voorlichting voor jongeren inzake de gevaren van roken, alcohol en drugs-gebruik.
- 8-1-5 Alternatieve geneeswijzen – voorzover deze hun waarde hebben bewezen – moeten gelijkgesteld worden met erkende geneeswijzen.
- 8-1-6 Roken in openbare ruimten dient verboden te worden.
- 8-1-7 Ongewenste zwangerschap moet zoveel mogelijk worden voorkomen door:
- Goede voorlichting over seksualiteit, zwangerschap en voorbehoedsmiddelen,
 - Verbetering van voorbehoedsmiddelen, zodat ze veiliger en minder schadelijk worden.
 - Alle voorbehoedsmiddelen in het ziekenfondspakket op te nemen.
 - Betere subsidieregeling voor organisaties, die zich met die voorlichting bezighouden.
 - Organisatie, die vrouwen in noodsituaties opvangen en helpen, dienen voor subsidie in aanmerking te komen.
 - Verbetering van voorlichting en opvang van ongewenst zwangere vrouwen t.a.v. abortus en adoptie.
 - Verbetering van de adoptieregeling, vooral ten aanzien van baby's, en snelle plaatsing van ongewenste kinderen in een adoptie-gezin.
 - In het voortgezet onderwijs dient sexuele vorming als onderdeel van de algemene vorming verplicht in het schoolwerkplan te worden opgenomen.
- 8-1-8 Abortus provocatus moet op ethische gronden worden afgewezen als een middel tot geboorteregeling of voor een bevolkingspolitiek.
Onverlet de persoonlijke gewetensvolle afweging komt men in de politiek bij de wetgeving voor de vraag te staan, of abortus in de illegaliteit moet worden gehouden, of kan worden gelegaliseerd en op medisch verantwoorde wijze uitgevoerd. In dat dilemma moet welbewust worden gekozen voor een deugdelijke wettelijke regeling van de abortus door een parlementaire meerderheid. Daarbij behoort de uiteindelijke beslissing over de abortus gelegd te worden bij de betrokken vrouw, en indien zij een partner heeft, bij man en vrouw beide. Bij de aanvraag en de eventuele uitvoering van een abortus moet een zorgvuldige begeleiding worden aangeboden. Abortus moet uit het strafrecht verdwijnen, en onder volksgezondheid worden geregeld. De kosten van een abortus moeten door het ziekenfonds worden gedekt. Overigens is de EVP van mening, dat

voorhands de uitwerking van het recente door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp Ginjaar-De Ruiter moet worden afgewacht. Abortus provocatus zien we als een noodoplossing voor een situatie, waarvoor de vrouw geen andere uitweg kan vinden.

- 8-1-9 Met het oog op het dragen van eigen verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen ten aanzien van het ouderschap, bevruchting en seksuele verhoudingen, is het nodig alle wetgeving en maatregelen ter bevordering van machtsgelijkheid, gelijke rechten en behandeling van mannen en vrouwen krachtig te bevorderen.
- 8-1-10 Ten aanzien van euthanasie is de EVP thans van mening, dat het opzettelijk levensverkortend handelen en in ieder geval het opzettelijk nalaten van levensverlengend handelen niet onder alle omstandigheden strafbaar gesteld moet worden, waarbij altijd als nadrukkelijke voorwaarde geldt, dat de betrokkene zelf om euthanasie verzoekt of reeds eerder blijkens een rechtsgeldig levenstestament hierom verzocht heeft.

8.2. Maatschappelijk Werk

- 8-2-1 Bewoners van bejaardentehuizen hebben recht op medezeggenschap bij beslissingen, die van invloed zijn op hun levensomstandigheden. De bejaarde moet geïntegreerd blijven in de samenleving en dit is alleen mogelijk door een kleinschalige opzet. In het toelatingsbeleid van bejaardentehuizen dient geen onderscheid te worden gemaakt naar seksuele geaardheid.
- 8-2-2 Openbare gebouwen en voorzieningen moeten aan bindende voorschriften gaan voldoen, nodig voor het gebruik ervan, ook door de gehandicapte. Voorzieningen van het openbaar vervoer moeten meer op de gehandicapte worden ingericht.
- 8-2-3 De zogeheten 'doventelefoon' dient zodanig gesubsidieerd te worden, dat elke gehoorgestoorde erover kan beschikken.
- 8-2-4 In het welzijnsbeleid moet speciale aandacht besteed worden aan de positie van de langdurig werklozen. De activiteiten zullen met name gericht zijn op het voorkomen van vervreemding via individuele begeleiding en sociaal culturele projecten.
- 8-2-5 De totstandkoming van een Kaderwet Specifiek Welzijn moet worden bevorderd, waardoor een samenhangend welzijnsbeleid op met name gemeentelijk en provinciaal nivo wordt nagestreefd.
- 8-2-6 Het buurt- en clubhuiswerk draagt in belangrijke mate bij aan het verminderen van de kontaktarmoede van de huidige samenleving, aan verbetering van het welzijn van kansarme groepen en aan het zich verantwoordelijk voelen van burgers voor hun woonomgeving. Derhalve verdient het krachtige steun van de overheid.
- 8-2-7 Op de verschillende terreinen van het welzijnswerk (jeugdwerk, sport en recreatie, samenlevingsopbouw enz.) wordt de inzet van vrijwilligers aangemoedigd. Dit dient echter niet ten koste te gaan van arbeidsplaatsen van beroepskrachten.

8.3. Cultuur en recreatie

- 8-3-1 Nog steeds zijn delen van onze bevolking onvoldoende betrokken bij actieve of passieve cultuurbeleving. Hetzelfde kan opgemerkt worden t.a.v. de recreatie.
- 8-3-2 Het cultuurbeleid dient gericht te zijn op het scheppen van de mogelijkheden voor brede lagen van onze bevolking daadwerkelijk deel te nemen aan culturele activiteiten.
- 8-3-3 De EVP staat een verduidelijking van ambtelijke stukken voor. Er dienen volledige of samenvattende vertalingen te komen van alle belangrijke ambtelijke stukken.
- 8-3-4 Bevordering van voorlichting over de achtergronden van de culturele en ethnische minderheidsgroepen in onze samenleving.
- 8-3-5 Extra aandacht dient te worden gegeven aan de moeilijkheden, die voort-

- komen uit de zogeheten 2e generatieproblematiek.
- 8-3-6 De bevolking dient meer inspraak te krijgen in de kulturele voorzieningen van de woonomgeving.
- 8-3-7 De overheid dient de aanleg van recreatie- en sportakkommodaties te bevorderen.
- 8-3-8 Waterrecreatie, vooral m.b.v. windkracht is in principe aantrekkelijk, mits het voldoet aan de volgende voorwaarden:
- a. Beperking van motorvermogens.
 - b. Natuurgebieden moeten ontzien worden.
 - c. Verontreiniging van het water door rekreanten moet streng bestraft worden.
- 8-3-9 De EVP streeft naar een Reklamewet, waarin geregeld dient te worden:
- a. de functie van de reclame zal zijn: bekendheid te geven aan nieuwe en vernieuwde produkten en de kwaliteiten daarvan;
 - b. reclame-technieken, waarbij het informatieve element wordt verdrongen door het suggestieve, dienen verboden te worden;
 - c. het gebruik van slagzinnen, waarvan de juistheid niet kan worden aangetoond, dient strafbaar te worden gesteld;
 - d. konsumentenorganisaties behoren zendtijd te krijgen voor radio en televisie.
- 8-3-10 Nederland treedt in overleg met belanghebbende staten, om te komen tot internationale afspraken met betrekking tot satelliet-uitzendingen.
- 8-3-11 Er moet naar gestreefd worden, dat zendgemachtigden de status van vereniging krijgen. De verdeling van de zendtijd dient dan afgemeten te worden aan de hand van het aantal leden en niet aan de hand van abonnees van een omroepblad.
- De sanktie-mogelijkheden tegen commerciële activiteiten van de omroepen dienen uitgebreid te worden, en niet beperkt tot berisping of intrekken van zendtijd. Gedacht kan worden aan een gedeeltelijke intrekking of terugbrengen in status.
- 8-3-12 Een nieuw omroepbestel dient niet op voorstel van de bestaande omroepen te worden opgesteld, maar dient tot stand te komen in samenwerking van minister, omroep-organisaties en vertegenwoordigers van de maatschappij.

9. Justitie

- 9-1 Ons strafrecht mag niet vooral beschermend zijn voor de 'gevestigde' orde. In onze tijd van steeds mondiger wordende burgers moet bescherming voor allen worden geboden met een aksent op de zwaksten in de gemeenschap.
- 9-2 Het moet een onderdeel van het justitieel beleid worden in samenwerking met de vele betrokken instanties te komen tot grotere activiteit op het gebied van preventie.
- 9-3 Het justitieel beleid bij misdrijven moet in de eerste plaats gericht zijn op een zo groot mogelijke kans van een geslaagde terugkeer van de ontspoorde in de samenleving. Inschakelen van de delinkwent bij het herstellen van door hem/haar aangebrachte schade moet worden overwogen.
- 9-4 Het justitioneel apparaat dient zodanig te worden ingericht, dat snel berechten van kleine misdrijven en eenvoudigere overtredingen regel wordt.
- 9-5 Slachtoffers van misdrijven krijgen het recht op smartegeld, zonodig uit de gemeenschappelijke middelen.
- 9-6 Gratieverlening dient gehandhaafd te worden.
- 9-7 Grotere variatie in op te leggen straffen is gewenst.
- 9-8 Alle beroepsgroepen dienen een wettelijk recht op staken te verkrijgen.
- 9-9 Er dient sprake te zijn van één behandeling voor alle samenlevingsvormen, waarin sprake is van een duurzame relatie en een gezamenlijk gevoerde huishouding.
- 9-10 Kinderen, vallend onder de kinderbescherming, dienen bij voorkeur als pleegkind opgevoed te worden; ook anderen dan gehuwden, hetzij alleenstaand dan wel samenwonend, moeten de mogelijkheid hebben een pleegkind op te voeden.
- 9-11 Een herziening van de adoptiewet is noodzakelijk: de regelingen t.a.v. oudere kinderen dienen verbeterd te worden.
- 9-12 Adoptie, ook door anderen dan gehuwden, moet mogelijk worden.
- 9-13 Punten van vrouwenstrijd tegen de porno-industrie vanwege het gewelddadig en diskriminerend karakter van porno, tegen seksisme en tegen het beeld van vrouwen als lustobject, tegen seksueel geweld, mishandeling, aanranding en verkrachting, ook binnen het huwelijk, worden in ons beleid opgenomen.
- 9-14 Het verstrekken door de overheid aan derden van persoonsgegevens, opgeslagen in de databanken, mag alleen geschieden met uitdrukkelijke toestemming van de desbetreffende persoon. Betrokkene dient tevens inzage te kunnen krijgen in zijn gegevens.
- Recht op rektifikatie dient gegarandeerd te zijn.
- 9-15 Gemeenten dienen verplicht te worden diskriminerende bepalingen uit de Algemene Politieverordening te schrappen, en bestaande gegevens, verworven op grond van deze diskriminerende bepalingen, te vernietigen.
- 9-16 In het civiele recht wordt de directeur/aandeelhouder van een B.V. ook in privé-vermogen aansprakelijk gesteld bij het niet voldoen aan de verplichtingen van de B.V.
- 9-17 De EVP is van mening, dat mensen hun geloof of overtuiging vrijuit moeten kunnen beleven.
- Wij staan daartoe de volgende overtuiging voor:
1. Versoepeling van het asielrecht voor hen, die om hun godsdienstige overtuiging uit hun land zijn gevlucht.
 2. Het scheppen van mogelijkheden in het arbeidsrecht, waardoor islamieten, joden, hindoes etc. hun religieuze verplichtingen kunnen vervullen.
 3. Het verlenen van gunstige voorwaarden ter opbouw van het eigen godsdienstige leven van islamieten, joden, hindoes etc.
- 9-18 Een ruimhartig toelatingsbeleid t.a.v. al diegenen, die buiten onze grenzen worden behandeld in strijd met de rechten van de mens of worden vervolgd vanwege godsdienst, politieke overtuiging, geslacht of seksuele geaardheid:
- a. Vluchtelingenbeleid.
 1. inhoudelijke herziening van het vluchtelingenbeleid.
 2. Aktief internationaal overleg over de bijdrage, die de westelijke wereld

- aan de knelpunten zou kunnen leveren.
- b. Nederland dient het initiatief te nemen tot een internationale regeling van de status van de zigeuners, in verband met de toelating tot de verschillende landen.
 - c. Faciliteiten m.b.t. het aanvragen c.q. verlengen van een verblijfsvergunning dienen met name in de grote steden, te worden verruimd.
- 9-19 Vreemdelingenbeleid:
Aanvragen voor een verblijfsvergunning moeten niet langer worden getoetst aan het positieve belang van verstrekking ervan voor de nederlandse samenleving. Wanneer de nederlandse samenleving niet aantoonbaar (behoorlijke) schade wordt berokkend, is aan dit deel van de voorwaarde tot het verlenen van de verblijfsvergunning voldaan.
- 9-20 Uitwijzing van vreemdelingen kan alleen geschieden door middel van een gerechtelijke uitspraak. Daarbij is beroep mogelijk op een hogere rechtsinstantie. Pas na uitspraak in dit beroep kan tot uitwijzing worden overgegaan.
- 9-21 Beslissingen omtrent al of niet verlenen, al of niet verlengen of al of niet intrekken van een verblijfsvergunning moeten met enige spoed worden genomen.
- 9-22 Vreemdelingen met een vestigingsvergunning, langer dan vijf jaar in Nederland, krijgen actief kiesrecht.
- 9-23 Nederland dient er bij de Europese Kommissie op aan te dringen, dat de controle aan de buitengrenzen van de Europese Gemeenschap zodanig wordt opgezet, dat de toevloed van illegale gastarbeiders wordt ingedamd.
- 9-24 Het militaire strafrecht moet worden afgeschaft.
- 9-25 Aandacht moet worden gegeven aan zgn. 'tuchtkolleges', medisch, zowel notarieel als journalistiek. Iedere geheimzinnigheid hierbij moet worden vermeden.
Beter zou het zijn aan konsumentenklachten over bovengenoemde beroepen en kolleges rechtsingang bij de gewone rechter te geven, zij het in de vorm van een 'medische kamer'.
T.o.v. medici en journalisten (Privé) is de konsument niet of nauwelijks beschermd. De kosten voor een civiele procedure zijn dermate hoog, dat via deze weg het verkrijgen van recht nauwelijks mogelijk is.
Voor wat betreft **abortus** en **euthanasie** zie Hfdst. 8 **Welzijn** (Volksgezondheid).

10. Verkeer en vervoer

- 10-1 Met name de verkeersontwikkeling werd eenzijdig beïnvloed door de belangrijke toename van het partikulier autogebruik. De exponentiële groei hiervan werd bevorderd door het stichten van woongebieden zonder passend railvervoer. Op zichzelf goede beslissingen ten gunste van het openbaar vervoer worden vaak ten dele teniet gedaan door bevordering van het privé-autoverkeer.
- 10-2 Voor de leefbaarheid van het platteland is het streekvervoer van groot belang. Een verdere inkrimping is onaanvaardbaar, tenzij er buurtbussen voor in de plaats worden gesteld.
- 10-3 Onderzocht dient te worden of door bijstelling van de tarieven het gebruik van het openbaar vervoer sterk kan worden bevorderd.
- 10-4 De aanleg van nieuwe rijkswegen dient voorlopig achterwege te blijven.
- 10-5 Stads- en dorpsuitbreidingen dienen onmiddellijk te worden aangesloten op openbaar vervoer, zo mogelijk railvervoer. Er dient een spoorverbinding te komen van Amsterdam over Almere, Lelystad, Emmeloord, Drachten, Groningen.
- 10-6 Goederenvervoer dient als essentieel vervoer te worden aangemerkt. De belemmeringen, die het thans ondervindt, dienen derhalve zoveel mogelijk voorkomen te worden.
- 10-7 De overheid dient naast normen voor de veiligheid van de gemotoriseerde verkeersdeelnemers ook voorschriften te geven t.a.v. luchtvervuiling en geluidsoverlast door motorvoertuigen. Deze moeten hiertoe van een speciale installatie zijn voorzien.
- 10-8 De verkeersveiligheid dient te worden bevorderd door:
- a. De aanleg (in versneld tempo) van fietspaden en fietsroutes.
 - b. Het inrichten van speelstraten en woonerven.
 - c. Wijziging van voorrangregels ten gunste van het langzame verkeer in woonwijken.
 - d. Verbod voor bromfietsberijders om gebruik te maken van de fietspaden binnen de bebouwde kom.
 - e. Een strenger toezicht op overtreding van de verkeerswetgeving en een consequente uitsluiting van het gebruik van vervoermiddelen, door inbeslagname, indien een gebruiker herhaaldelijk blijkt heeft gegeven zich niet op verantwoorde wijze in het verkeer te gedragen.
 - f. Het instellen van de mogelijkheid, dat een gemeentebestuur voor de gehele bebouwde kom — behoudens uitzonderingen — een maximum snelheid kan instellen van 30 km. per uur.
- 10-9 Onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van het ombuigen van het sterk individualistische autogebruik naar een meer gemeenschappelijk en rendabeler gebruik dient sterk bevorderd en geïnitieerd te worden.
- 10-10 Art. 2 van de Wegenverkeerswet moet worden aangepast, zodanig dat daardoor verkeersregulerende maatregelen kunnen worden genomen in die gebieden, waar hinder wordt ondervonden van doorgaand verkeer. Nu zijn dergelijke maatregelen om de leefbaarheid te verbeteren niet goed mogelijk.

Evangelische politiek? Juist nu!

Achtergrondnotitie bij Inleiding en Program

De keuze voor het leven of een leefbare wereld is een bijbelse notie van de eerste orde. Ook in de schepping zelf, bijv. in de drang tot voortplanting in de natuur, is dit een gegeven. In wezen is er, ook volgens het Evangelie, sprake van een voorgaande schepping. De mens heeft daarin als medescheppend wezen of als beheerder en rentmeester een hoofdrol gekregen. In die rol kan de mens zowel konstruktief als destruktief bezig zijn, kan hij zowel voor het goede als voor het kwade kiezen, of anders gezegd, kan hij zowel vóór als tegen het leven c.q. een leefbare wereld kiezen. Hij heeft de mens daarom ook een aantal richtlijnen gegeven hoe te leven, niet in de laatste plaats met het oog op het veilig stellen van een leefbare wereld.

Alles wijst er echter op, dat we als mensheid die richtlijnen in zulk een mate negeren of overtreden, dat vandaag het leven (of een leefbare wereld) ernstig wordt bedreigd. Het beheren lijkt te zijn verworden tot heersen over medemensen en het overheersen c.q. uitbuiten van de natuur. Verschillende soorten dieren en planten sterven uit als gevolg van aantasting van lucht, water en bodem door de wijze, waarop de mens zijn ekonomie en techniek heeft ingericht. En alsof dat al niet genoeg is, heeft sinds enige tientallen jaren de mens een militair wapenarsenaal opgebouwd, waardoor hij in staat is de eigen soort en alle vormen van 'hoger' leven te vernietigen. Met recht een karikatuur van het rentmeesterschap van de mens. Nog in sterkere mate geldt dat voor de bereidheid van de meeste politieke machthebbers in de wereld van onze dagen, om dat wapenarsenaal, indien zulks nodig wordt geacht, ook metterdaad te gebruiken. Hoe heeft het zo ver kunnen komen?

Is met name die zogenaamde nukleaire politiek niet een dieptepunt van de 'christelijke' kultuur? Zijn er in Europa sinds de verheffing van het christendom tot staatsgodsdienst in de vierde eeuw na Christus niet waarden dominant geworden, die strijdig zijn met het wezen van het Evangelie? En is het niet (mede) daardoor, dat juist in de westerse kultuur een verkeerd handelen en onjuiste strukturen en ontwikkelingen een kans hebben gekregen? Is het niet zo dat het traditionele christendom ondanks de niet aflatende pogingen van christenen door de hele geschiedenis heen, om de echte evangelische visie vast te houden, een grote verantwoordelijkheid draagt voor de impasse, waarin de mensheid vandaag verkeert? In elk geval zou ons wat meer schuldbesef niet ontsieren voor ons handelen in de laatste zestien eeuwen tot op vandaag, vaak met de bijbel in de hand. Ook voor het feit dat we als christenen in het politieke krachtenveld maar al te dikwijls niet de goede hervormende krachten hebben gesteund, maar aan de zijde van autoritaire, feodale, nationalistische en kapitalistische machten hebben gestaan.

Belangrijker dan de schuldvraag is echter, wat er vandaag dient te geschieden als antwoord op de nieuwe situatie, die is ingetreden. Duidelijk is, dat de mensheid niet op de oude voet zal kunnen doorgaan, op straffe van kollektieve zelfmoord. In het nukleaire tijdperk zullen wij mensen, om te overleven met elkaar – en ook met de natuur – anders moeten omgaan. Worden we vandaag, niet in de laatste plaats gezien de dreiging van een nukleaire katastrofe, niet door de harde feiten gedwongen ernst te maken met de scheppingsopdracht van de mens, te werken aan een vreedzame wereld? Het voortbestaan van het leven, of, anders gezegd, een leefbare wereld, is immers in het geding. Waarden als oog om oog en tand om tand, ieder zichzelf het naast, de mens een wolf, het doel heiligt de middelen en het denken in termen van groepsegoïsme, nationalisme, autoritair leiderschap en materialisme zijn in de huidige situatie niet alleen ethisch verwerpelijk, maar ook niet funktioneel.

Of we nu willen of niet, we zullen terug moeten naar de richtlijnen van God, de Schepper en van Jezus de Mensenzoon, hoe als mensen met elkaar om te gaan en hoe op de juiste wijze beheerder of rentmeester te zijn van de schepping. Reeds in

de thora, inclusief de herstelmaatregel van het jubeljaar en later ook in de uitspraken van profeten als Amos, Jesaja en Jeremia, worden de richtlijnen van God duidelijk. Centraal daarin staat het delen, delen van de macht en het spreiden van vermogen en/of landbezit. Trouwens, in het hele begrip rentmeester- of beheerderschap past niet de opeenhoping van macht en bezit, maar is het delen van het beheer der schepping met je medemensen een impliciet gegeven. En het spreekt vanzelf, dat het begrip rentmeesterschap ook een speciale verplichting insluit voor de omgang met het dier, de metgezel van de mens, en voorts met de hele schepping. Tegennatuurlijke produktieprocessen en een ongebreidelde economische groei en dan nog wel met name in het qua welvaart bevoorrechte deel van de wereld, zijn in die zin dan ook strijdig met het Evangelie.

Het was Jezus, die de lijnen van de profeten en van de thora doortrok. Hij legde daarbij de nadruk op:

- a. de shalom, het met elkaar vrede (moeten) maken,
- b. de broederschap tussen mensen (sluit zusterschap in)
- c. het vooropstellen van de gerechtigheid, en dan steeds met een positieve gerichtheid, dat wil zeggen gericht op het laten groeien van het goede, om zo het kwade te overwinnen.

Vrede door gerechtigheid of gerechtigheid en vrede als een twee-eenheid vormen in politieke zin de witte draad door het bijbelse getuigenis, om te komen tot een vreedzame wereld. Gerechtigheid, niet alleen in de zin van het kritisch zijn ten aanzien van de machtigen en het opkomen voor de zwakkeren en onderdrukten, maar vooral ook in de zin van het proberen gestalte te geven aan een samenleving van broederschap c.q. gelijkwaardigheid en gezamenlijkheidszin.

Gerechtigheid is in het Evangelie veel meer dan de gelijke maat in het Romeinse recht. Het is niet oog om oog of tand om tand, of beminnen die u beminnen, maar een weldoen aan wie u haten.

'Jullie weten dat de zogenaamde regeerders en hun rijksgenoten heerschappij en macht uitoefenen. Zo behoort het echter jullie niet te zijn. Wie groot wil worden onder jullie, zal uw dienaar zijn', aldus Jezus tot de schare mensen, dus tot iedereen, er aan toevoegend: 'Jullie zullen u niet rabbi laten noemen en jullie zullen niemand uw vader noemen. . . ' 'jullie zijn allen broeders' (Mark.10 : 42-43 en Matth. 23 : 8 en 9).

Een samenleving van broederschap en gezamenlijkheidszin? Hoe is dit anders te vertalen in moderne termen, dan in een allesomvattende democratie, waarin in kleine verbanden een ieder op gelijkwaardige wijze kan deelnemen aan de besluitvormingsprocessen en waarin op grotere schaal over gemeenschappelijke aangelegenheden gezamenlijk wordt beslist?

Er is een tweeledige relatie tussen gerechtigheid en vrede. Er kan geen vrede zijn zonder gerechtigheid. (Geheel in overeenstemming met de gedachten van de profeten, zoals 'recht en vrede kussen elkaar' of 'de vrucht van de gerechtigheid zal vrede zijn'.) Daarnaast geldt echter ook, dat gerechtigheid onbereikbaar is, indien men zich daarvoor inzet met middelen, die niet van de vrede zijn. Hoe zal een samenleving van broederschap, d.w.z. van gedeelde macht of van een participerende democratie ooit tot stand kunnen komen met middelen, die daarmee volledig in strijd zijn?

Een leefbare wereld is vandaag in het nucleaire tijdperk niet meer mogelijk zonder een vreedzame wereld. Via de politiek van sjalom of van de gerechtigheid en vrede als een twee-eenheid wordt een mogelijkheid geboden om te komen tot een vreedzame wereld. Het is een model, zoals God de Schepper en Jezus de Mensenzoon wilden en willen, dat met elkaar omgaan. In de situatie van vandaag is het tevens een model om als mensheid kollektief te kunnen overleven.

Evangelische of liever daadwerkelijke evangelische politiek kan dat nog langer een vraag zijn? Het is bij uitstek het antwoord op de huidige crisis, waarmee de mensheid wordt gekonfronteerd. Want de vrucht van de gerechtigheid zal vrede zijn.

Notities

Notities

EVANGELISCHE VOLKSPARTIJ

Postbus 1090
3800 BB Amersfoort
Telefoon 033 - 1 55 08
Postgiro: 559552 t.n.v. EVP, Amersfoort